

Effectieve financiële instrumenten

Inventarisatie kansrijke financiële instrumenten voor vergroening van bedrijventerreinen

**stec
groep**

 ARCADIS

 TAUW

 nextgreen
connecting green ambitions

Datum: 29 november 2024

Projectnummer: 2.01.025 / 23.242

Opdrachtgever: Stichting Werklandschappen van de Toekomst

Hoofdaannemer/penvoerder: Stec Groep

Onderaannemers: Arcadis, Tauw en NextGreen

Projectteam: Freya Macke (Arcadis), Edwin van der Strate (Tauw), Anne-Marie Bor (NextGreen), Hermen Groenendijk (NextGreen), Rick Meijerink (Stec Groep), Evert-Jan de Kort (Stec Groep) en Julia Bloem (Stec Groep)

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Theorie van verandering: vijf oorzaken van systeemfalen	4
1.3 Proces	5
1.4 Werkdefinitie Werklandschap	5
1.5 Leeswijzer	6
2. Inventarisatie van aanbod financiële instrumenten	7
3. Kansrijke instrumenten	9
3.1 Direct inzetbare en kansrijke instrumenten	9
3.2 In potentie kansrijke instrumenten	11
4. Conclusies en aanbevelingen	14
Bijlage 1 Verslag proeverijbijeenkomst	16
Bijlage 2 Verslag evaluatiebijeenkomst	22

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het programma Werklandschappen van de Toekomst (hierna WvdT) heeft inzicht nodig in effectieve en kansrijke financiële instrumenten die overheden, financiële instellingen en eventuele andere belanghebbenden kunnen inzetten voor bedrijventerreinen. Uit de inventarisatie naar deze instrumenten, en het toetsen ervan, volgt in dit rapport een overzicht van hiaten in en kansen voor financiering. Met dit inzicht kunnen we (combinaties van) bestaande financiële instrumenten beproeven op geselecteerde bedrijventerreinen (Living Labs (LLs) en Ambassadeursterreinen (ATs) in 2025. Daarnaast zijn er enkele potentiële instrumenten die, wellicht met aanpassingen, kansrijk zijn voor bedrijventerreinen.

Over het programma Werklandschappen van de Toekomst

In Nederland hebben we ongeveer 3.800 bedrijventerreinen, bij elkaar een gebied bijna zo groot als de Veluwe. Vaak grijze terreinen vol beton, asfalt en steen. Waar je, laten we eerlijk zijn, het liefst zo min mogelijk komt. Dat kan anders.

Er werken bijna 1 op de 3 mensen op zo'n terrein, en verdienen we er met z'n allen 40% van het geld. Het belang van groene, gezonde en klimaatadaptieve werklocaties is dus groot. Daarom zijn meer dan 30 partijen samen het programma Werklandschappen van de Toekomst gestart.

We willen geen bedrijventerreinen, maar werklandschappen. Gebieden waar ruimte is voor natuur en mensen. Terreinen die beter bestand zijn tegen schade door wateroverlast, droogte en hitte. Waar werknemers gelukkiger, productiever en gezonder zijn.

Ons doel is om een zwerm in beweging te krijgen, waar steeds meer terreinen bij aansluiten. Zo verwachten we dat over negen jaar minstens 1.000 terreinen in transitie zijn naar 'werklandschap van de toekomst'. Voor 2032 moeten er zó veel natuurrijke, bedrijvige terreinen opgepopt zijn, dat we ons niet meer kunnen voorstellen hoe grijs en versteend het ooit was.

1.2 Theorie van verandering: vijf oorzaken van systeemfalen

Er is sprake van 'markt- en systeemfalen' door vijf belangrijke oorzaken (zie tabel hieronder). Het programma gaat met elk van deze vijf oorzaken aan de slag. Doel van domein "samenwerking met overheden", waaronder die project valt, is er voor het ontwikkelen van draagvlak voor programmagroei, het delen van kennis en het beschikbaar krijgen van middelen. Verder houdt het zich bezig met ontwikkelen en ondersteunen van beleid en het testen van financieringsinstrumenten. Per oorzaak beschrijven we hieronder de bijdrage vanuit dit project.

Theorie van verandering: vijf oorzaken systeemfalen	Bijdrage door dit project
Onbekende baten 'wat levert het op?'	Overzicht van relevante financieringsinstrumenten en baathouders maakt de inzet laagdrempeliger.
Coördinatie- en regieproblemen 'ieder voor zich'	Doorbraken in coördinatie- en regieproblemen: meer samenwerking tussen

	overheden, bedrijven (ondernemers, eigenaren) en financiële instellingen om (blijvend) te investeren in vergroening en toekomstbestendigheid van bestaande bedrijventerreinen.
Groen als kostenpost	Meer inzicht in en vanzelfsprekendheid van groen als investering in plaats van kostenpost. Met het operationaliseren van de business case wordt aan de kern van het probleem 'marktfalen' gewerkt.
Onvoldoende (toegepaste) groeninnovaties	Hoe dit via slimme, zo nodig nieuwe, financieringsarrangementen, passende (subsidie)regelingen en betrokkenheid van financiers en andere belanghebbenden te stimuleren, en zodoende bijdragen aan een nieuwe vanzelfsprekendheid creërende context voor het 'nieuwe normaal'.
Gebrek aan gekwalificeerde professionals	-

1.3 Proces

De bureaustudie om inzicht te krijgen in de bestaande financiële instrumenten ronden we met dit rapport en een matrix (in Excel en 2025 in de Toolbox) af. Om tot dit rapport en de matrix te komen hebben we een CoP bijeenkomst georganiseerd om praktijkervaringen op bestaande terreinen uit te wisselen en kansen en hiaten van het aanbod in instrumentarium te achterhalen (zie verslag van de bijeenkomst in bijlage). Gesprekken met onder andere overheden en financiële instellingen zijn input geweest voor de aanbevelingen aan het eind van deze rapportage.

De selectieprocedure voor ambassadeursterreinen en living labs is in volle gang. Wanneer deze is afgerond kunnen we vanaf 2025 (naar verwachting eind Q1) op deze terreinen de bestaande instrumenten inzetten en ervaren waar eventuele belemmeringen (bijvoorbeeld in de aanvraag, verstrekking etc.) er zijn. Vervolgens kunnen we met die kennis de opschaalbaarheid van de instrumenten toetsen om optimaal in te zetten voor de zwerm.

Het ontwikkelen van een strategie en vervolgens uitvoering van het motiveren van ondernemers, bedrijven en pandeigenaren is een apart traject in de Zwermaanpak i.s.w.m. Collectief Natuurinclusief.

1.4 Werkdefinitie Werklandschap

Toekomstbestendige werklandschappen (dit is een werkdefinitie o.a. op basis van de Procesaanpak LL en AT. In de projecten Methodiek/label en in het domein Bewijslast wordt dit in brede afstemming uitgewerkt) zijn gebieden:

- Waar producten worden gemaakt en opgeslagen en diensten worden geleverd;
- Die groen en klimaatbestendig zijn;
- Waar mensen graag werken (en wonen en recreëren); en ondernemers graag ondernemen.
- Die de arbeidsproductiviteit bevorderen;
- Die de lokale omgeving versterken, biodiversiteit verrijken en die een natuurlijke verbindingen vormen tussen stad en buitengebied;
- Waar efficiënt met energie wordt om gegaan;
- Die toekomstbestendig zijn t.a.v. brede uitdagingen op het gebied van wateroverlast en hitte;
- Met een sluitende businesscase voor verduurzaming en vergroening;

- Bedrijfsomgevingen waar het per saldo beter ondernemen en investeren is (i.e. productiever, beter bedrijfsresultaat, toekomstbestendiger, etc.)

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we wat er is opgehaald uit de inventarisatie naar het aanbod van financiële instrumenten met een aantal eerste conclusies. Vervolgens lichten we enkele instrumenten uit in dit rapport die (in potentie) kansrijk zijn als instrument voor aangesloten LLs en ATs om te beproeven en uit te rollen naar breder. We sluiten af met de conclusies en aanbevelingen voor vervolg.

2. Inventarisatie van aanbod financiële instrumenten

In dit hoofdstuk beschrijven we wat we hebben opgehaald uit de inventarisatie van het aanbod financiële instrumenten voor het vergroenen van bedrijventerreinen. De inventarisatie is vormgegeven in een Excel document. In de eerste rij benoemen we het instrument. In de kolommen volgen verschillende categorieën waarop gefilterd kan worden. De matrix is op het moment van opleveren van deze eindrapportage nog voor intern gebruik. Dit is dan ook een dynamisch document dat we gaandeweg aanvullen met nieuwe instrumenten, voorbeelden en andere eventuele aanpassingen en veranderingen. Vanaf januari wordt er gewerkt aan een externe variant die in de Toolbox op de website van Werklandschappen van de toekomst zal verschijnen. Hierin komen instrumenten die op dit moment direct inzetbaar zijn voor gebruikers (zoals bedrijven(terreinen), gemeenten of andere relevante partijen).

Er zijn 38 (financiële) instrumenten gevonden

Uit de bureaustudie en input van medelezers zijn in totaal 38 verschillende instrumenten gevonden die (in potentie) ingezet kunnen worden voor de transitie van een bedrijventerrein naar een werklandschap van de toekomst. Deze instrumenten hebben we onderverdeeld in zes verschillende categorieën: fondsen, subsidies, leningen, belastingvoordeel, premies en constructies. De eerste vijf categorieën vallen duidelijk onder de noemer “financieel”. Onder de categorie constructies vallen ook enkele instrumenten die niet direct financieel zijn. Een Green Deal (intentieovereenkomst voor samenwerking) fungeert bijvoorbeeld eerder als kapstok voor het gebruiken van financiële instrumenten. Toch laten we deze instrumenten in het overzicht om zo ook koppelkansen te stimuleren¹.

Er zijn 32 instrumenten individueel gericht, 28 instrumenten zijn toepasbaar op een collectief van bedrijven (zoals een bedrijventerrein)

Niet elk instrument kan aangevraagd of ingezet worden op elk schaalniveau. 32 instrumenten kunnen worden aangevraagd of ingezet door zelfstandige bedrijven. 28 instrumenten door een collectief van bedrijven. Het wil niet zeggen dat het voor elk bedrijf rendeert om gebruik te maken van een instrument. Een subsidie vanuit het Europese LIFE Programme zal voor veel MKB'ers veel tijd kosten en te complex zijn, waardoor het waarschijnlijk minder snel of niet rendeert. Voor een bedrijf kan het dan aantrekkelijker zijn om een duurzaamheidslening af te sluiten bij de gemeente of bank. Dit kan al voor kleinere bedragen en is naar verwachting laagdrempeliger. Een collectief van bedrijven, zoals een bedrijventerrein, heeft gezamenlijk sneller de capaciteit en middelen om succesvol een aanvraag te doen. We zien dat het daarbij helpt als het bedrijventerrein georganiseerd is. Dit onderschrijft de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) in hun rapport over samenwerking op bedrijventerreinen. Dit kan in de vorm van bijvoorbeeld een Bedrijven Investeringszone (BIZ) of een ondernemersvereniging zijn. Dit fungeert als een soort kapstok (een kapstok om samen te werken en ook een kapstok in de zin van een entiteit die financiering kan aanvragen) voor het gebruiken van andere (financiële) instrumenten.

¹ Er bestaan naast deze financiële instrumenten (en een aantal constructies) meer instrumenten voor het stimuleren van vergroening op bedrijventerreinen, zoals beleidsinstrumenten en communicatie. Het onderzoek naar beleidsinstrumenten valt onder het project Flankerend Beleid (WvdT) en communicatie valt onder meerdere andere projecten in WvdT en daarbuiten.

25 instrumenten zijn direct inzetbaar, waarvan 18 naar inschatting direct goed toepasbaar voor terreinen in transitie naar werklandschappen van de toekomst

We hebben de instrumenten gerangschikt naar toepasbaarheid binnen het programma WvdT. Hierin hanteren we drie categorieën (zie tabel 1). Waarbij de groene categorie ervoor staat dat het instrument direct toepasbaar is en goed bruikbaar in het kader van Werklandschappen van de Toekomst. De roze categorie staat ervoor dat het instrument in potentie goed bruikbaar kan zijn. Dat wil zeggen dat het instrument op dit moment nog niet in gebruik is, de voorwaarden nog niet passen bij bedrijventerreinen of dat het gebruikt wordt binnen andere thema's (bijvoorbeeld de energietransitie) en nog niet voor vergroenen of het klimaatadaptief maken van bedrijven(terreinen). De oranje categorie staat ervoor dat het instrument wel zonder aanpassingen direct inzetbaar zijn, maar in het kader van WvdT minder toepasbaar zijn. Dit heeft als reden dat het instrument bijvoorbeeld uitsluitend in te zetten is voor nieuwe te ontwikkelen bedrijventerreinen of dat het gaat om een Europese subsidie.

Tabel 1: Legenda toepasbaarheid instrument binnen WvdT

	Direct te gebruiken en goed toepasbaar als instrument voor vergroenen en klimaatadaptatie op bedrijventerreinen
	Instrument moet nog opgezet worden of voorwaarden passen nog niet bij vergroenen van bedrijventerreinen
	Zonder aanpassing van instrument of voorwaarden in te zetten, maar minder algemeen toepasbaar in het kader van WvdT

Tijdsinzet wordt overwegend lang geschat bij de instrumenten

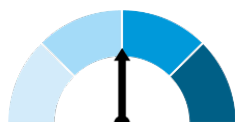
Bij een groot deel van de instrumenten wordt de tijdsinzet om een aanvraag te doen hoog ingeschat. Dit komt voornamelijk door de complexiteit van de aanvraag en de hoeveelheid voorwaarden waar de aanvrager aan moet voldoen. Voor veel ondernemers en/of eigenaren schrikt dit af. Zij zijn bezig met de dagelijkse bezigheden in hun bedrijf en soms weegt de tijd die de aanvraag kost niet op tegen de baten. Of hebben ondernemers simpelweg geen tijd/prioriteit om er veel tijd in te steken. De instrumenten Investeringsaftrek MIA / Vamil, inkoopkorting of besparing kosten overwegend minder tijd. Deze instrumenten zijn de moeite waard om in te zetten, juist voor individuele (MKB) bedrijven. Structurele gelden (zoals leningen) zijn vaak interessant om een grotere impact te maken dan eenmalige subsidies. Eenmalige subsidies (zoals MIA / Vamil, etc.) kunnen de drempel voor ondernemers en/of eigenaren om te investeren in vergroenen en klimaatadaptief maken van perceel verlagen. Maar een structureel financieringsproduct (zoals Regeling Groenprojecten of een impactlening) geeft de mogelijkheid om te blijven investeren in vergroening en klimaatadaptatie.

3. Kansrijke instrumenten

Uit de inventarisatie halen we hieronder een aantal instrumenten. In de eerste paragraaf lichten we instrumenten uit die direct toepasbaar zijn in het kader van WvdT. We beschrijven een handvol instrumenten waarvan de impact naar verwachting het grootst is. De rest van de direct inzetbare instrumenten staan in het Excelbestand. In de tweede paragraaf lichten we instrumenten uit die in potentie een grote impact kunnen maken.

3.1 Direct inzetbare en kansrijke instrumenten

Bedrijven Investeringszone

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Subsidie/Constructie	Bestuur (van ondernemers) in combinatie met gemeente	Bedrijven(terreinen)	
Doel en beoogd resultaat: de BIZ-bijdrage is een bestemmingsbelasting die op verzoek van ondernemers wordt geheven om met de opbrengst activiteiten in de openbare ruimte te realiseren. Een BIZ wordt opgericht door ondernemers in samenwerking met de gemeente om het gebied te verbeteren. De gemeente int deze bijdragen en keert het uit als subsidie aan de stichting of vereniging die de BIZ beheert. De perceptiekosten kunnen hierop in mindering worden gebracht indien dit in de verordening is bepaald. Perceptiekosten zijn kosten die zijn gemoeid met de heffing en invordering van belastingen.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
			
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen • Organisatie aanwezig om tot uitvoering over te gaan • Budget komt vanuit ondernemers, dat leidt tot meer slagkracht		Nadelen • BIZ in principe tijdelijk, dat wordt vooraf bepaald (1 tot max. 5 jaar) • Opzetten van een BIZ is niet op elk terrein haalbaar en de beste keuze • Enige vorm van organisatie moet al aanwezig zijn	

Regeling Groenprojecten

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Lening	Rijkdienst voor Ondernemend Nederland in combinatie met een groenbank	Bedrijven(terreinen)	
Doel en beoogd resultaat: de Regeling Groenprojecten stimuleert investeringen in groene projecten die door de Nederlandse overheid zijn goedgekeurd. Hierbij gelden enerzijds fiscale voordelen voor diegene die via een groenfonds sparen/beleggen en anderzijds rentekorting voor degenen die een lening aanvragen om een groenproject te financieren.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
			
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen • Lagere financieringskosten • Groenverklaring is meestal 10 jaar geldig, biedt langdurige financiële ondersteuning		Nadelen • Aanvraagprocedure kan omslachtig zijn voor ondernemers • Regeling alleen van toepassing op financiering via banken met groenfondsen, dit beperkt de keuze aan verstrekkers en het beperkt de omvang van de beschikbare middelen	

Investeringsaftrek MIA/Vamil

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Belastingvoordeel	Rijkdienst voor Ondernemend Nederland	Bedrijven(terreinen)	
Doel en beoogd resultaat: de MIA (Milieu-Investeringsaftrek) is een aftrekpost die gebruikt kan worden voor milieuvriendelijke investeringen bovenop de gebruikelijke investeringsaftrek. De Vamil (Willekeurige afschrijving milieu-investeringen) geeft pandeigenaren de mogelijkheid om 75% van de investeringskosten op een zelf te bepalen tijdstip af te schrijven.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
			
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen - Aantrekkelijk voor een ondernemer door laagdrempeligheid en korte tijdsinzet - Alleen toepasbaar op producten die op de Milieulijst staan van de RVO		Nadelen - Geen structurele gelden - Niet toepasbaar op grootschalige maatregelen	

Boomdonatie (Trees for All)

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Subsidie	Non-profitorganisatie	Publieke en private partijen	
Doel en beoogd resultaat: Trees For All is al 25 jaar een non-profitorganisatie die met onder andere donaties van bedrijven en particulieren en middels vrijwillige CO2 compensatie bomen in Nederland en buitenland plant en zich inzet voor meer bewustwording voor het belang van bomen. Ze planten met name inheemse bomen en struiken. Voor het planten van een boom wordt met de waarde van € 5 gerekend. De kosten voor beheer en onderhoud zijn daarmee nog niet geregeld.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen Aantrekkelijk voor een ondernemer door laagdrempeligheid en korte tijdsinzet		Nadelen - Geen structurele gelden en geen budget voor beheer - Niet toepasbaar op grootschalige maatregelen	

3.2 In potentie kansrijke instrumenten

De volgende instrumenten zijn op dit moment niet direct te gebruiken voor het vergroenen van bedrijventerreinen. De instrumenten zijn echter wel in ontwikkeling en zijn in potentie zeer passend. Net als hierboven beschrijven we enkele instrumenten. De “metertjes” zijn fictief. Dat betekent dat ze ingesteld zijn naar de verwachting van looptijd, tijdsinzet, termijn tot resultaat en inzetbaarheid.

Premiedifferentiatie

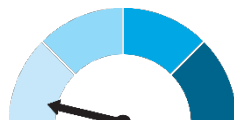
Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Premie	Verzekeraars	Bedrijven(terreinen)	
Doel en beoogd resultaat: gewenste gedragingen stimuleren of risico's verminderen door te belonen of ontmoedigen via het aanpassen van een verzekeringspremie aan duurzame (vergroenings)maatregelen die een bedrijf of bedrijventerrein heeft genomen om (toekomstige) klimaatschade te voorkomen.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen		Nadelen • Kan leiden tot ongelijkheid wanneer er hogere premies zijn voor groepen die	

- Risicomanagement, eerlijke kostenverdeling, stimuleren van gewenst gedrag via een financiële prikkel en innovatie en efficiëntie

daar vanwege bestaande factoren weinig invloed op hebben.

- Focus op lokale klimaatschade
- Toename complexiteit en administratieve last.
- Meer focus op risico, minder op solidariteit.

Investeringsfonds Werklandschappen van de Toekomst

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?	
Fonds	Werklandschappen van de Toekomst	Bedrijven(terreinen)	
Doel en beoogd resultaat: het WvdT Fonds heeft als doel om een nieuwe open marktstandaard te ontwikkelen waar bedrijven en instellingen laagdrempelig gebruik van kunnen maken en ontzorgd worden als zij willen investeren in de vergroening/verduurzaming van bedrijventerreinen.			
Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
			
eenmalig • beiden • structureel	kort • middellang • lang	kort • middellang • lang	laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen • Richt zich op een geheel bedrijventerrein en daarmee een grotere schaal dan individuele bedrijven. Dit biedt procesvoordelen (o.a. beheer en onderhoud, gezamenlijke inleg, koppelkansen) en een grotere ticketsize (meer toegevoegde waarde voor geldverstrekkers)		Nadelen • Alleen toepasbaar voor bedrijventerreinen die getypeerd worden als frontrunners die georganiseerd zijn • Alleen bij goede samenwerking voor gezamenlijke aanpak	

Carbon/biodiversity credits

Financieringsproduct	Door wie?	Voor wie?
Lening	Publieke en private partijen	Publieke en private partijen
Doel en beoogd resultaat: Biodiversity credits zijn een economisch instrument waarmee private bedrijven activiteiten kunnen financieren die netto positieve biodiversiteitswinsten opleveren. Het werkt als volgt: non-profitorganisaties, overheden, landeigenaren of bedrijven die als primair doel hebben om land te behouden of te herstellen, genereren een aanbod van kredieten of "certificaten". Eén krediet kan gelijk zijn aan een bepaalde hoeveelheid land die over een specifieke periode wordt behouden of hersteld. Particuliere bedrijven kunnen deze kredieten vervolgens kopen om te voldoen aan hun eigen biodiversiteits- of natuurgerelateerde verplichtingen, net zoals bedrijven koolstofkredieten kopen om hun emissiereductiedoelstellingen te bereiken. Er is echter een belangrijk onderscheid als het gaat om biodiversiteitskredietmarkten. Biodiversiteitskredieten zijn bedoeld om een netto positief effect op de natuur en biodiversiteit te hebben, terwijl biodiversiteitsoffsets, een ander marktgebaseerd instrument, bedoeld zijn om de negatieve en onvermijdelijke effecten van bedrijven op de natuur te compenseren.		

Looptijd	Tijdsinzet (aanvraag)	Termijn tot resultaat	Inzetbaarheid
 eenmalig • beiden • structureel	 kort • middellang • lang	 kort • middellang • lang	 laagdrempelig • gemiddeld • hoogdrempelig
Voordelen •		Nadelen •	

4. Conclusies en aanbevelingen

Er zijn een tal van financiële instrumenten direct in te zetten voor het vergroenen op bedrijventerreinen

Uit de inventarisatie blijkt dat er een tal van financiële instrumenten bestaan die direct in te zetten zijn voor het vergroenen en klimaatadaptief maken van bedrijventerreinen. Deze zijn zowel in te zetten voor een individueel bedrijf, als voor een collectief aan bedrijven. Toch zien we dat deze nu nog onvoldoende effectief worden ingezet. Dit heeft meerdere redenen die onder de volgende kopjes worden beschreven.

De bestaande financiële instrumenten zijn versnipperd en vaak niet bekend bij ondernemers of overheden (of andere aanvragers)

Ondanks de hoeveelheid van de financiële instrumenten zijn deze vaak niet of onvoldoende bekend bij ondernemers of overheden (of andere aanvragers). De instrumenten zijn versnipperd en blijkbaar onvoldoende bekend bij de gebruikers. Een communicatiestrategie in combinatie met een goed overzicht is daarom cruciaal. Eén plek waar de gebruiker kan filteren op behoeften en typen instrumenten. Daarom wordt deze inventarisatie van financiële instrumenten in 2025 omgezet in een versie voor in de Toolbox op de website van Werklandschappen van de Toekomst. Deze wordt gaandeweg bijgehouden en aangevuld. Hierin zoeken we de link met de [Toolbox Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving van het RVO](#).

De doorlooptijd tot toewijzing van financiën is vaak erg tijdrovend en complex

Het blijkt dat de doorlooptijd tot toewijzing van financiën vaak als erg tijdrovend en complex wordt ervaren door de aanvragers. Het kost soms meer tijd en inzet om een aanvraag in te dienen dan de financiën die eruit gehaald kunnen worden (vooral bij MKB).. Het schrikt dan af om een aanvraag in te dienen. Daarbij komt kijken dat het ervaren wordt dat voorwaarden van de verschillende instrumenten vaak niet stroomlijnen. Dit maakt het lastig om combinaties te maken van verschillende instrumenten. Voor het vervolg, waarbij instrumenten worden beproefd op LLs en ATs, bevelen we aan om opzoek te gaan naar de combinaties van instrumenten en het mogelijk te maken om deze efficiënt te maken en te stroomlijnen. Uit de praktijk moet blijken welke voorwaarden afschrikken en wat daaraan gedaan kan worden. Hierbij kan bijvoorbeeld het invoeren van een Werklandschapslabel een kans zijn voor het versnellen van de aanvraagprocedure. Waarbij in eerste instantie in 2025 wordt gekeken naar de koppelmogelijkheden van voorwaarden van een aantal kansrijke instrumenten aan de voorwaarden van het Werklandschapslabel.

Zorg voor organisatie en samenwerking op bedrijventerreinen voor de grootste impact

Voor vergroeningsmaatregelen (en andere verduurzamingsmaatregelen) op bedrijventerreinen geldt dat deze eigenlijk alleen goed uit te voeren zijn op terreinen waar samengewerkt wordt met elkaar en met andere partijen op en rondom het terrein. Dit onderschrijft het RLI in hun rapport '[Samen Werken](#)'. Een organisatie kan variëren van een ondernemersvereniging, parkmanagement tot een Bedrijven Investerings Zone (BIZ). Omdat we vaak te maken hebben met een combinatie van zowel private als publieke ruimte op een bedrijventerrein is het ook van belang overheden te betrekken. Op dit moment is er vaak een scherp onderscheid tussen instrumentarium voor maatregelen op privaat en op openbaar terrein. Dat maakt een samenhangend ontwerp lastig. Kijk hierbij waar koppelkansen liggen in het investeren in vergroening. Ga daarom in gesprek met (bijvoorbeeld) de gemeente en/of provincie om te bespreken wanneer er groenonderhoud wordt gepleegd. Hier kan een bedrijventerrein in gezamenlijkheid op aanhaken om een grote vergroeningsslag te kunnen maken.

Er zijn een meerdere instrumenten die met aanpassingen in voorwaarden erg kansrijk zijn voor bedrijventerreinen

We constateren dat er meerdere financiële instrumenten in ontwikkeling zijn om toepasbaar te worden voor vergroening en klimaatadaptatie op bedrijventerreinen. Bijvoorbeeld premiedifferentiatie (door verzekeraar), de ontwikkeling fondsstructuur voor Werklandschappen van de Toekomst (door programma Wvdt), Carbon/Biodiversity credits etc.. In het vervolg van dit onderzoek bevelen we aan om in gesprek te gaan met de initiatiefnemers en/of eigenaren van deze instrumenten. Hierbij is het belangrijk om de behoeften van de aanvrager scherp in beeld te hebben. In het project fondsontwikkeling WvdT ligt is de vraag vanuit de ondernemers naar aansluitende instrumentarium onderzocht. Daarom gaan we aankomend jaar dit project koppelen aan het project ontwikkeling fondsstructuur om de vraag naar en het aanbod (deze inventarisatie) van instrumentarium naar elkaar toe te halen.

We bevelen aan om in ieder geval de volgende tien instrumenten verder te onderzoeken om te beproeven/op te schalen op LLs en ATs in 2025

Vanuit deze inventarisatie bevelen we aan om in ieder geval de volgende financiële instrumenten verder te onderzoeken om te beproeven/op te schalen op LLs en ATs in 2025. De huidige status van toepasbaarheid (zie excel) van de instrumenten verschilt op dit moment. Dat betekent dat het ene instrument al opgeschaald kan worden, waar een ander instrument nog aangepast/ontwikkeld moet worden om bruikbaar te zijn voor terreinen in transitie naar werklandschappen. Hieronder het overzicht van deze tien instrumenten.

Instrument	Huidige toepasbaarheid
Investeringsaftrek MIA/Vamil	
Inkoopkorting	
Regeling groenprojecten	
Vouchers	
Boomdonatie (Trees For All)	
NWB Waterinnovatiefonds	
Innovatiekrediet	
Investeringsfonds Werklandschappen van de Toekomst	
Premiedifferentiatie	
Carbon/biodiversity credits	

De inventarisatie van instrumenten sluiten we hierbij voor 2024 af. Deze rapportage inclusief het excelbestand is een tussenproduct. Dat betekent dat het aankomende jaren verder aangevuld wordt met nieuwe inzichten. Ontwikkelingen gaan namelijk snel. We houden daarom de ontwikkelingen (zoals initiatieven als InvestNL (ook opgenomen in regeringsprogramma)) goed in de gaten en gaan onderzoeken of hier koppelkansen liggen met de activiteiten binnen Werklandschappen van de Toekomst.

Bijlage 1 Verslag proeverijbijeenkomst

Verslag – Werksessie financiële instrumenten voor klimaatadaptatie op bedrijventerreinen

Datum: 11 juni 2024

Locatie: Hofclub Werken & Vergaderen op bedrijventerrein Lage Weide te Utrecht

Aanwezigen: Partners van Adaptatie Atelier, Werklandschappen van de Toekomst en het Platform voor Duurzame Financiering samen met vertegenwoordigers van de verschillende financiële instrumenten.

Organisatie: Anne-Marie Bor (NextGreen), Carleen Mesters en Maxime Rekkers (Adaptatie Atelier), Julia Bloem (Stec Groep) en Bouke de Vries (PvDF en Rabobank).

Introductie

Het doel van de bijeenkomst was om te onderzoeken welke publiek/private financiële instrumenten we kunnen inzetten om klimaatadaptatie op bedrijventerreinen te versnellen. De partners van de drie samenwerkingsverbanden wisselden ervaringen met elkaar uit om zo samen zicht te krijgen op: a) de mogelijke impact en b) de schaalbaarheid van verschillende instrumenten.

Hierbij een verslag van de bijeenkomst met kort per instrument een toelichting en de belangrijkste punten die zijn benoemd. In de bijlage vindt u een tabel met de potentiescores per instrument.

Verslag

Opening en ontvangst door Anne-Marie Bor en Richard Hartkamp

We begonnen de dag met een welkomstwoord door Anne-Marie Bor, betrokken bij alle drie de organiserende samenwerkingsverbanden. Vervolgens gaf Richard Hartkamp, community- & communicatiemanager van Parkmanagement Lage Weide, een korte presentatie over bedrijventerrein Lage Weide. Hierin vertelde hij onder andere over de Green Deal die is getekend om de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie te bevorderen op Lage Weide. De Green Deal is getekend samen met partners als Provincie Utrecht, Gemeente Utrecht, Natuur- en Milieuvereniging, Rabobank en anderen. Met als doel voor Lage Weide om het meest vitale bedrijventerrein van Nederland te worden.

Rondleiding op Lage Weide

Na het verhaal van Richard Hartkamp maakten de deelnemers een wandeling over Lage Weide. Hier liet Richard een aantal mooie initiatieven zien van klimaatadaptatieve maatregelen, zoals de honderd uitgedeelde bomen die gepland zijn en het grootste bijenhotel van Europa.

Introductie werksessie door Anne-Marie Bor en carrousel door Carleen Mesters

Na een korte introductie op het thema van de middag door Anne-Marie Bor, lichtten vertegenwoordigers van de drie samenwerkingsverbanden toe waar zij aan werken en waarom deze werksessie voor hen van belang is. Nora Danko (Stad Antwerpen) schetste vanuit Adaptatie Atelier en de werkgroep bedrijventerreinen hoe de partners van elkaar leren rond de samenwerking aan klimaatadaptatie op en met partijen rond bedrijventerreinen. Julia Bloem lichtte vanuit Werklandschappen van de Toekomst toe dat zij voor de partners en landelijk de verschillende financieringsinstrumenten in kaart brengt. Bouke de Vries gaf vanuit de Werkgroep Klimaatadaptatie van het Platform voor Duurzame Financiering (PvDF) aan hoe het cluster bedrijven op dit moment verschillende pilots voor publiek-private samenwerking verkent.

Verder introduceerde Anne-Marie de verschillende instrumenten die in de middag langskomen en hoe ze kansen bieden voor verdere samenwerking. Ze deed dit aan de hand de 'Beleidsmixer' (Adaptatie Atelier), de RVO-infographic 'Financiering van klimaatadaptatie', de PvDF two-pager 'Klimaatadaptatie in een Stroomversnelling' en de Werklandschappen van de Toekomst toolbox.

Carrousel met 9 financiële instrumenten

Na hun pitches zijn de vertegenwoordigers van instrumenten bij een flip-over gaan staan waar ze het gesprek met aanwezigen aangingen. Hierbij werden de volgende vragen gesteld: hoe geschikt is het instrument om bestaande bedrijventerreinen klimaatadaptief en biodivers te maken? En wat is er nodig om de toepassing van het instrument te bevorderen of te verbeteren?

Hieronder volgt per instrument een korte toelichting en de belangrijkste punten die voortkwamen uit de gesprekken.

1. Regeling Groenprojecten – Door Maurice Vijfwinkel (RVO) en Jan van der Doelen (ING)

De regeling groenprojecten stimuleert investeringen in groene projecten die door de Nederlandse overheid zijn goedgekeurd. Enerzijds geldt deze regeling als rentekorting voor degenen die een lening aanvragen bij een groenbank om een groenproject te financieren. Anderzijds gelden fiscale voordelen voor diegene die via een groenfonds sparen en/of beleggen.

Samenvatting van gesprekken: het instrument werd als geschikt beoordeeld door aanwezigen. Het kan bovendien goed gecombineerd worden met andere instrumenten. Wel werd aangegeven dat het vindbaarder moet worden voor de doelgroep (van MKB tot parkmanagement) en procesondersteuning is daarbij van belang.

2. Lokale Green Deal – Door Jeanet Hekhuis (Gemeente Utrecht)

Een intentieverklaring tussen verschillende partijen om samen te werken aan duurzaamheidsopgaven, zoals klimaatadaptatie, op (bijvoorbeeld) een bedrijventerrein.

Samenvatting van gesprekken: het instrument werd gezien als een kapstok om vervolgens financiële instrumenten aan op te hangen. Het voordeel is dat er gezamenlijke doelen en ambities worden vastgelegd waarbij gezamenlijk wordt opgetrokken door verschillende partijen (overheden, bedrijven, milieuorganisaties etc.) Er werd aangegeven dat een (goede, professionele) organisatiegraad op een terrein cruciaal is voor het gebruik maken van dit instrument. Daarom is dit instrument lastiger in te zetten op terreinen waar (nog) geen solide organisatiegraad aanwezig is. Daarnaast werkt het om de naleving van de intenties te bevorderen met tussentijdse beloningen.

3. 'Gratis' ontwerp – Door Gert Jan Hubers en Nico Sickler (Greendustry)

Gratis advies vanuit overheden/financiële instellingen/kennisinstellingen kan zorgen voor (grotere) bewustwording, verbreding van kennis, het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen. Greendustry maakt kosteloos een plan en ontwerp voor bedrijven(terreinen) en helpt bij de financiële aanvragen.

Samenvatting van gesprekken: het instrument 'gratis' ontwerp ziet men als een mooie aanjager voor vergroening op bedrijventerreinen. De gemeente betaalt (in het geval van Greendustry) 3 tot 5 duizend euro voor een bedrijf of 15 tot 20 duizend euro voor een bedrijventerrein om een ontwerp te laten maken. Vervolgens wordt er samen gekeken hoe de vergroening daadwerkelijk wordt gerealiseerd (van hovenier tot financiële middelen). Er werd aangegeven dat het mooi zou zijn als de kennis die bij Greendustry ligt wordt gedeeld op de website (zoals "how to"-video's en plantenlijsten) zodat bedrijven nog sneller aan de slag kunnen.

4. Bedrijfs Investerings Zone (BIZ) – Door Ruud Meijer (Gemeente Haarlem / Waarderpolder)

De BIZ is een tijdelijke toepassing (van 1 tot 5 jaar) waarin op verzoek van ondernemers de bestemmingsbelasting wordt verhoogd door een gemeente. De opbrengsten kunnen vervolgens worden gebruikt op het desbetreffende bedrijventerrein om duurzame maatregelen te treffen.

Samenvatting van gesprekken: er werd aangegeven dat het instrument BIZ vooral geschikt is wanneer er een behoefte ligt bij een groep bedrijven en dat wordt gedeeld met de gemeente. Bovendien is het voordeel dat het instrument de samenwerking op een bedrijventerrein versterkt en opgaven gezamenlijk worden aangepakt. Het nadeel is de tijdelijke aard van het instrument. Op dit moment is er een draagvlakmeting van 5 jaar, de wens is dat dit naar 10 jaar wordt verlengd. Bovendien benadrukte een aanwezige dat het instrument er baat bij heeft wanneer er ondersteuning voor gemeenten aanwezig is om een BIZ op te zetten.

5. Ondernemersfonds – Door Edo Wiersema (Ondernemersfonds Utrecht / Stadstuinen)

Met een ondernemersfonds kan een gemeente samen met al haar ondernemers de gezamenlijke initiatieven financieren. De inkomsten komen vanuit de OZB voor niet-woningen en gaan via een apart beherende stichting.

Samenvatting van gesprekken: het ondernemersfonds is geschikt voor bestaande bedrijven. Op dit moment wordt het ondernemersfonds (nog) niet vaak gebruikt voor klimaatadaptieve maatregelen, maar dat zou wel goed kunnen. Ook kan het ondernemersfonds goed gecombineerd worden met andere instrumenten en zorgt het voor een mate van samenwerking.

6. Collectieve inkoopkorting en aanjaagrol (groene daken) – Door Emy de Kock (Interpolis)

Door een collectieve inkoop te organiseren voor bedrijven op een bedrijventerrein wordt korting op de aanschafprijs mogelijk. Zowel verzekeraars, parkmanagement als gemeenten kunnen de inkoopkorting organiseren, zoals Interpolis dat voor groene daken doet.

Samenvatting van gesprekken: de Groene Daken aanpak van Interpolis wordt als zeer geschikt gezien. Het heeft de potentie om breder ingezet te worden dan alleen voor daken. Door in eerste instantie groene daken te verkopen zorg je voor het gesprek met een bedrijf. Er kan meer uitrollen dan enkel de groene daken. Het zorgt ervoor dat de communicatie gemakkelijker gaat. Bovendien helpt om grootser aan de slag te gaan en door collectief dit instrument in te zetten inkoopvoordelen te hebben. Direct en indirect zorgen maatregelen (zoals groene daken) voor minder overlast van hitte en water. Om te voorkomen dat bedrijven profiteren van investeringen van de buurman is organisatiegraad (bijvoorbeeld door middel van een BIZ) en collectief investeren wel wenselijk.

7. Diensten/producten in natura (tegelophaalservice en geveltuinondersteuning gemeente Amsterdam) – Door Ralph Stuiver (Bureau Binnentuinen)

Gemeenten of financiële instellingen kunnen in natura bijdragen aan de aanleg van klimaatadaptieve maatregelen op privaat terrein in de vorm van producten en/of diensten. Bijvoorbeeld de tegelophaalservice in de gemeente Amsterdam.

Samenvatting van gesprekken: de tegelophaalservice is geschikt omdat het zorg uit handen neemt van de ondernemer. Het zou mooi zijn als het opgeschaald kan worden naar een landelijk netwerk. Ook weer goed te combineren met andere instrumenten zodat meerdere bedrijven tegelijk kunnen profiteren (die bij voorbeeld aangesloten zijn bij een BIZ). Het instrument biedt kansen om te koppelen aan participatie zodat het ook een sociale impact als gevolg heeft.

8. MIA/Vamil regeling – Door Monique Jonker-Bronkhorst (RVO)

De Milieu-Investeringsaftrek (MIA) is een nationale fiscale regeling die als aftrekpost gebruikt kan worden voor milieuvriendelijke investeringen boven op de gebruikelijke investeringsaftrek, met een maximum van 45%. De Willekeurige afschrijving milieu-investering (Vamil) geeft ondernemers de mogelijkheid om 75% van de investeringskosten op een zelf te bepalen tijdstip af te schrijven. Dit belastingvoordeel is geschikt voor zowel ondernemers, overheidsorganisaties, stichtingen als voor verenigingen. De maatregel die wordt aangeschaft moet wel op de milieulijst staan.

Samenvatting van gesprekken: de MIA of Vamil regeling is toepasbaar op één bedrijf en dat maakt het interessant voor MKB. Het instrument is relatief laagdrempelig om te gebruiken.

Het zou mooi zijn als het instrument kan aansluiten bij een klimaatlabel en dat het instrument bekender wordt voor klimaatadaptieve maatregelen. Vooral bij het toepassen bij bestaande gebouwen is de bekendheid nog matig.

9. Sustainability Linked Loans (SLL) – Door Bouke de Vries (Rabobank)

Een impactlening, ook wel Sustainability Linked Loans (SLL) genoemd, is een lening met een rentekorting aan bedrijven en organisaties met aantoonbare positieve duurzame of maatschappelijk impact. De lening heeft doorgaans een langere looptijd (5-10 jaar).

Samenvatting van gesprekken: dit instrument is prima geschikt voor het vergroenen van bedrijven(terreinen) volgens aanwezigen. Het is toepasbaar op verschillende schaalniveaus.

Voor verdere toelichtingen en andere financiële instrumenten klik op [deze link](#).

Afsluiting en conclusie

Met behulp van stickers kon elke aanwezige aangeven welke instrumenten hij/zij kansrijk/opschaalbaar/buikbaar vindt voor het klimaatadaptief maken van bedrijven(terreinen). Ook konden ze aangeven met welk instrument ze wel een pilot zouden willen doen. Het was opvallend dat elk instrument wel interessant werd gevonden. Wel met de notie dat niet elk instrument werkt voor elke doelgroep. Een BIZ is bijvoorbeeld niet zomaar op te zetten wanneer er nog geen organisatiegraad of voldoende draagvlak op een terrein is. Of bepaalde instrumenten zijn niet aan te vragen of toe te passen voor één bedrijf. Al met al werd er geconcludeerd dat geld eigenlijk nooit een issue hoeft te zijn in Nederland wanneer je een goed idee hebt. Samenwerking tussen gemeente, parkmanagement en financiële instellingen is echter wel cruciaal. Zorg ervoor dat ondernemers worden ondersteund bij het aanvragen of opzetten van een instrument, zodat vergroening geen drempel meer vormt.

Achtergrondinformatie: organiserende initiatieven

In verschillende trajecten werken overheden en financiële instellingen aan financiële instrumenten voor bedrijven/terreinen:

In de werkgroep bedrijventerreinen van het Adaptatie Atelier werken gemeenten samen met collega's en parkmanagers vanuit de vier stappen van de Beleidsmixer om te komen tot de best passende beleidsmix van 'communiceren, *financiële prikkels* en verplichten'. Contact: info@adaptatieatelier.net.

Het Werklandschappen van de Toekomst programma start eind 2024 met een Community of Practice van mede-overheden rond de thema's 'flankerend beleid' en '*financiële instrumenten*'. Het WvT programma rondt dit jaar een inventarisatie van financiële instrumenten af. Contact: a.bor@nextgreen.nl.

In het cluster bedrijven van de Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector werken banken, verzekeraars, beleggers en een fonds aan de aanbevelingen van hun rapport 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling'. Een van de aanbevelingen gaat over het informeren van klanten over risico's en een andere over het ontwikkelen van publiek-private *financiële oplossingen*. Contact: a.bor@nextgreen.nl.

Bijlage: tabel met potentiescores per instrument

Het grootste potentieel ligt bij Regeling Groenprojecten volgens deelnemers

Het grootste potentieel ligt bij Regeling Groenprojecten volgens deelnemers van de proeverijbijeenkomst (16 stickers) voor het versnellen van klimaatadaptatie op bedrijventerreinen. Gevolgd door MIA / Vamil (14 stickers) en Sustainability Linked Loans (14 stickers). Het 'Gratis' ontwerp van Greendustry kreeg de meeste stippen. Wat betekent dat daar het meeste interesse ligt om te pilottesten.

Instrument	Score
Regeling Groenprojecten	16 stickers: 8 groene stickers, 2 rode stickers, 3 gele stickers, 3 blauwe stickers 1 stip: 1 gele stip
Lokale Green Deal	10 stickers: 6 groene stickers, 2 rode stickers, 2 gele stickers 3 stippen: 1 groene stip, 2 blauwe stippen
'Gratis' ontwerp	5 stickers: 4 groene stickers, 1 blauwe sticker 9 stippen: 6 groene stippen, 3 gele stippen
Bedrijfs Investerings Zone (BIZ)	9 stickers: 4 groene stickers, 1 rode sticker, 3 gele stickers, 1 blauwe sticker
Ondernemersfonds	10 stickers: 5 groene stickers, 2 gele stickers, 3 blauwe stickers 1 stip: 1 rode stip
Collectieve inkoopkorting	7 stickers: 6 groene stickers, 1 blauwe sticker 4 stippen: 2 groene stippen, 2 rode stippen
Diensten/producten in natura	10 stickers: 7 groene stickers, 3 rode stickers 2 stippen: 2 groene stippen
MIA/Vamil	14 stickers: 6 groene stickers, 3 rode stickers, 4 gele stickers, 1 blauwe sticker 1 stip: 1 blauwe stip
Sustainability Linked Loans (SLL)	14 stickers: 6 groene stickers, 3 rode stickers, 2 gele stickers, 3 blauwe stickers 1 stip: 1 groene stip

Groene stickers: gemeenten

Rode stickers: ondernemers / parkmanagers

Gele stickers: financiële instellingen

Blauwe stickers: Rijksoverheid

Bijlage 2 Verslag evaluatiebijeenkomst

Datum: 26 mei 2025

Locatie: Inholland, Rotterdamseweg 141, Living Lab TU Delft Campus te Delft

Aanwezigen:

- Fysiek: Floris Bots, Steven Hamming (Gemeente Delft), Gilbert Curtessi (regisseur LL TU Delft Campus, aanwezig bij opening), Lisa van Hout (Provincie Gelderland), Rino Vlaardingerbroek (Provincie Zuid-Holland), Henk ter Elst (Veenendaal)
- Online: Marjolein vd Schaaf (Provincie Flevoland), Regina vd Berg (Gemeente Apeldoorn), Emely Jonkers (Provincie Brabant), Osman Karaarslan (Utrecht)

Organisatie: Hermen Groenendijk (NextGreen), Anne-Marie Bor (NextGreen), Freya Macke (Arcadis), Evert-Jan de Kort (Stec Groep)

Introductie

Op maandag 27 mei vond een bijeenkomst plaats van het programma Werklandschappen van de Toekomst. Tijdens de bijeenkomst werden de bevindingen van twee projecten gepresenteerd: 'Flankerend beleid' en 'Financiële instrumenten'. Deelnemers gingen vervolgens aan de slag om aan de hand van drie vragen de bevindingen te toetsen aan hun praktijk. De vragen waren:

- (1) Welke instrumenten kom je in je werk tegen en welke ervaringen heb je ermee?
- (2) Welke instrumenten ken je niet, maar lijken jou kansrijk? en
- (3) Wat is er nodig om deze breder toe te passen?

Verslag

Kennismaking

De aanwezige expertises lagen vooral op het vlak van ruimte, economie, gebiedsontwikkeling en gebouwde omgeving (waaronder bedrijventerreinen). We zijn gestart met een korte kennismaking. Daarbij stond de vraag centraal: 'Welke vragen en tips heb je rond flankerend beleid en instrumenten?' Zie de flip-over in bijlage 1 als resultaat.

Hieronder vatten we een aantal genoemde tips en vragen samen:

- **Tip** – Koppel flankerend beleid aan beleidsinstrumenten en bestaande overzichten, zoals het overzicht van beleidsinstrumenten dat is opgenomen in de (Mooi NL) publicatie '[Handreiking Clusters van grootschalige bedrijfsvestigingen](#)' (pp. 62-83).
- **Tip** – Rolverdeling moet duidelijk zijn: wie doet wat? Wat ligt bij gemeente en andere overheden, wat bij ondernemers/marktpartijen en andere belanghebbenden zoals waterschap, netbeheerder, et cetera?
- **Tip** – Ga in gesprek met de terreinen (LL/AT's): waar is behoefte aan? Wat hebben zij nodig op vlak van beleid en (financiële) instrumenten

- **Vraag** – Hoe kun je echt samen met overheden flankerend beleid ontwikkelen? En hoe betrek je je collega's van andere beleidsvelden; hoe ook daar te komen tot 'nieuw' (helpend) beleid?
- **Vraag** – Er zijn al veel (financiële) instrumenten. Is het échte knelpunt niet het niet-benutten van de beschikbare instrumenten?
- **Vraag** – Over welk flankerend beleid hebben we het precies in dit WvdT-kader? Over welke aspecten gaat het dan? En specifiek: hoe zit energietransitie hierin (afstemming met PvB)?

Flankerend beleid

Na een korte aftrap over de resultaten van het project Flankerend beleid wisselden zowel de online groep als de aanwezige groep beleidsadviseurs met elkaar de inzichten en ervaringen uit. De flip-over in bijlage 2 geeft een overzicht van de input op de drie vragen. Een aantal zaken is hieruit uitgelicht:

- **Onbekende/onbenutte beleidsinstrumenten** – Er bestaan verschillende beleidsinstrumenten zoals subsidies, parkeernormen en Green Deals. Echter, deze instrumenten worden niet altijd optimaal benut of zijn onvoldoende bekend bij de betrokken partijen.
→ Er is behoefte aan een overzicht van bestaande instrumenten per provincie en gemeente, gekoppeld aan thema's zoals vergroening, energie en klimaatadaptatie.
NB. In het (concept) rapport Flankerend beleid wordt verwezen naar de 'Handreiking Clusters van grootschalige bedrijfsvestigingen' (Mooi NL) met een overzicht van instrumenten in de 'instrumentenbibliotheek' (vanaf p63).
- **Rolverdeling en implementatie** – Er is vaak onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor welk onderdeel van het beleid (gemeente, provincie, waterschap). Dit leidt tot vertraging en verwarring.
→ Duidelijkheid over rolverdeling en aanspreekpunten is essentieel voor een effectieve uitvoering.
→ Daarnaast is het belangrijk om flankerend beleid te koppelen aan bestaande beleidsinstrumenten en deze te implementeren in de lokale context.
- **Integraliteit en koppeling aan andere domeinen** – Flankerend beleid raakt meerdere domeinen zoals energie, biodiversiteit, gezondheid en infrastructuur.
→ Er is een sterke behoefte aan integrale samenwerking tussen gemeenten, provincies, waterschappen en ondernemers. Het betrekken van collega's uit andere beleidsvelden is cruciaal om flankerend beleid voor toekomstbestendige werklandschappen effectief te maken.
- **Aansluiten bij ondernemers** – Er werd nadrukkelijk opgeroepen om behoeftes op te halen bij de ondernemers op de LL/AT's. We willen graag echt in gesprek komen met ondernemers. Dat gesprek kan antwoord geven op onze belangrijkste vraag: Wat is nodig op vlak van (flankerend) beleid om écht significante stappen te kunnen zetten naar een werklandschap van de toekomst (allereerst op de LL en AT terreinen)?

Financiële instrumenten

Op basis van een korte toelichting over de resultaten van het project Financiële instrumenten, bespraken de deelnemers hun inzichten en ervaringen rond dit thema. De

flip-over in bijlage 3 hieronder geeft een overzicht van de input op de drie vragen. Een aantal zaken hieruit is uitgelicht:

- **Toegankelijkheid en samenwerking** – Het is belangrijk om financiële instrumenten toegankelijk en eenvoudig te maken voor ondernemers. Een goede samenwerking op bedrijventerreinen en tussen de verschillende partijen helpt daarbij. Aanjagen van samenwerking loont.
- **Bijdrageregelingen** – De bijdrageregeling (Icoonaanpak Grote Oogst) van provincie Noord-Brabant werd genoemd als een laagdrempelig alternatief voor subsidies. Zo'n bijdrageregeling stelt minder formele regels en verantwoordingseisen, wat het aantrekkelijker maakt voor gemeenten om hierop een beroep te doen.
- **Voucherregelingen** – Dit is een financieringsinstrument waarbij een overheidsinstantie een waardebon (voucher) verstrekt die kan worden ingewisseld voor een bepaalde dienst of activiteit. De voucherregeling wordt in het kader van de zweraanpak opgezet door provincies binnen Werklandschappen van de Toekomst. Geconcludeerd wordt dat dit instrument goed kan werken (o.a. laagdrempelig), maar wel vraagt om maatwerk per provincie en (type) bedrijventerrein. Bijvoorbeeld wat betreft voorwaarden, hoogte van het 'tegoed', et cetera.
- **Regionale programmering** – Meerdere provincies (zoals Gelderland: Regionaal Programma Werklocaties – RPW) werken met regionale programmeringsafspraken die gemeenten moeten maken over bedrijventerreinen. Naast afspraken over de (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen kan het daarbij ook gaan over samenwerkingsafspraken rondom kwaliteit en toekomstbestendigheid. Zo'n programma maakt het mogelijk om ondersteunend beleid en de inzet van (financiële) instrumenten op elkaar af te stemmen.
- **Ondernemers betrekken** – In verlengde van vorige punt werd ook bij dit onderdeel nadrukkelijk opgeroepen om behoeftes op te halen bij de ondernemers op de LL/AT's.

Afsluiting en vervolg

De bijeenkomst bevestigde het belang van integraliteit, samenwerking en praktische toepasbaarheid van zowel het (flankerend) beleid als de (financiële) instrumenten die worden ingezet. Ook is er een sterke behoefte aan de stap van papier naar praktijk. Ofwel het testen van beleid en instrumenten op de LL/AT's en het concreet ophalen van de praktijkervaringen en behoeftes die daar – bij ondernemers en andere relevante partijen – leven. Zodat daar vervolgens, waar nodig, beleid en instrumentarium verder op ingericht kan worden. Ook helpt het testen op de LL/AT's om meer inzicht te krijgen in wat het beste past bij welke provincie en bij welk (type) terrein.

De input uit deze sessie wordt verwerkt en gedeeld met alle partners binnen het programma. Voor de volgende bijeenkomst wordt voorgesteld om ervaringen vanuit de LL/AT's centraal te stellen, inclusief de gedragsstrategie en communicatie.

Bijlage 1: flip-over kennismaking

Tips !

Vragen ?

Verder

- koppelen naar proces k. wijk komst
- informatie opname of
- available van buiten of
- wat hebben zij nodig

• koppelen: trajecten: k's & g's

- samen delen
- (- bestuur: beslispunten
- knelpunten samen
- aanpakken...)

? Onduidelijkheid rondom de financiële stromen

Doel / besprek-punten deze bijeenkomst?

financiële instrumenten.
vertaling naar beleid

Vraag -
Hoe kun je nu echt samen met overheden flankerend beleid ontwikkelen?

Koppelkansen bestaand beleid

Over welke flankerend beleid hebben we het?

Flankerend beleid: k.p.
koppelen aan beleids-instrumenten
(31 voor Gelderland)

Hoe betrekt je je collega's van andere verschillende beleids-thema's en kom je ook daar tot nieuw beleid?

Overzicht van beleidsinstrumenten staat in Maat NL-publicatie voor 'Grootschalige Werkbeleid'

Aanpak is uitvoering: hoe nemen we energietransitie mee? Afstemming met pub v. flankerend beleid.

Is het knelpunt het niet-gebruik van beschikbare instrumenten?

probleem eigenaar oprichtgever
kwaadadvanturist
vragen van de
controle: hoe vaak
geen penning (kwaliteit)

transitiebleem !
→ pro. & gem
structureel overkopen

Korte & lange termijn planning

WrdT budget, fgd, in-kind, per fase, don't

Duidelijkheid rolverdeling
het der h's gem
gem. vtr. coördineert

Bijlage 2: flip-over flankerend beleid

Flankerend Beleid

1. Welke instrumenten ken je? Welke ervaringen?

- Welke instrumenten (uitbreiden)
 - (publiek) priva
 - Green Deal afstemmen
 - andere kansen
- Omgevingswet heeft de cyclus al
- Green Deal
 - ↳ intentie verhoging rond de zachte kanten elkaar vinden
- klein stuk financieel in Green Deal

2. Welke instrumenten lijken jou kansrijk?

- Verbindt ook de Novit - pevi - govt + omg. visie → omg. plan
- Bewustwording water als grondstof
- Uitdaging: E + P. vragen via politiek management filteren bundeling & inrichtend maken dit programma's: beleids
- Wat heeft een initiatief nieuw nodig? urgente kansen beleveringen wegnemen

3. Wat is nodig?

- Leg integrale relaties, vooral met energie transitie
- Op welke plek in beleidscyclus iets veranderen?
- Rino: volgende bijeenk. → ophalen water nu speelt op LL/AT
- Ophalen deze vragen op LL/AT's niet over, maar met ondernemers
- taaken & verantwoordelijkheden overheidslagen duidelijker krijgen
- contact WrdT/andere partijen voor overzichten flankerend beleid
 - ↳ incl. overzicht 'eigenaren' instrum. + 'pol'jes
 - Rino: per thema ophalen?
 - ↳ ophalen + toepassen LL/AT

Financiële Instrumenten

1. Welke instrumenten ken je? Welke ervaringen?

- Regeling Groenprojecten
- Vouchers
- boomdonatie
- Biz
 - principale adviseurs
 - substantieel bij MKB's in Tilburg provincie?
 - regio's alleen vraag of aanvragen programma's ontwikkelen
 - in geld omzetten verschillen de partijen en Regio's
- R. P.W.'s regionaal programma
 - ambitie werkloosheid
 - hader
 - financiering

2. Welke instrumenten lijken jou kansrijk?

- Bijdrage-regeling prov. → gemeente (100 subsidie)
- 1. is het noodzakelijk?
 - wel nuttig en door te voeren?
 - hoe financieren?
 ↳ lokale/regionale inbreng
 - verspreiden in vorm (markt)
 - starten eigen/andere partij
 - auditie web GWW
 - jongeren
 - in staat om de organisatie
 - door afschrijven op de balans
 - doorpakken vanuit lokale omstandigheden
 - inzet op netwerken
 - onderzoek relaties
 - succes behalen

3. Wat is nodig?

- toegankelijk
- eenvoudig
- 3. Voucherregeling per provincie verschillend en eventueel andere naam
- Ook verschillen in uitgangspunten en voor waarden
- hessen voor haken (2 km)
bedrijvenloosheid laatste dat transitiebloem nog niet goed
- ambitie → financiering
beleid - samen
lijkt zand vs.
moeite
verduwen en doorpakken